

Senato Karar Tarihi- Sayısı: 06.09.2022- 20/2

İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMA VERİLERİNİN YÖNETİMİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- (1) Özellikle ileri düzeyde eğitim-öğretim, araştırma, üretim, yayın ve danışmanlık yapmak üzere 1992 yılında kurulmuş olan İYTE; Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkarlarına ve kalkınmasına hizmet edecek, sanayinin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte eğitim vermeyi, araştırmalar yapmayı, araştırma verilerinin ve sonuçlarının mümkün olan en geniş çevrelere sunulmasını ilke edinmiş bir devlet üniversitesidir. İYTE, araştırmacılarına ait çalışmaların uygun formatlarda derlenmesi, uzun dönemli korunması ve en geniş şekilde erişime sunulması için Açık Bilim Politikasına sahiptir. Bu yönerge; İYTE'deki Araştırma verilerinin uygun şekilde düzenlenmesini ve yönetimini kolaylaştırmak, araştırma verilerinin uzun vadede bulunabilir, erişilebilir, birlikte çalışabilir ve yeniden kullanılabilir olması için uygulanacak usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu yönerge İYTE Açık Bilim Politikasını tamamlayıcı niteliktedir. Araştırma Verilerinin Yönetimi uygulamalarında diğer politika, yönerge ve rehberle desteklenir.

(2) Araştırma verilerinin yönetimi ile aşağıdakiler amaçlanmaktadır.

- Bilimsel araştırma verilerinin FAIR Veri İlkelerine uygun olmasını sağlamak,
- İYTE araştırmacılarının araştırma görünürlüğünü artırmak ve araştırmacıları araştırma sürecinin kalitesine teşvik etmek,
- Araştırmacıların ürettiği kişisel ve hassas verilerin yasal yükümlülöklere uygun şekilde yönetimini sağlamak,
- Araştırma sonuçlarının doğrulanabilir ve tekrarlanabilir olmasını sağlamak,
- Fon sağlayıcı kuruluşların ve yayıncıların araştırma verilerinin yönetimi ve paylaşımına ilişkin taleplerini karşılayabilecek bilgi ve uygulamalara sahip olmak,
- Bilimin gelişimine katkı sunmak.

Kapsam

Madde 2- (1) Bu yönerge; İYTE'deki araştırma verilerinin yönetimi sürecinde rol ve sorumluluklar ile uygulama esaslarını kapsamaktadır ve İYTE'de aktif olan tüm araştırmacılar için geçerlidir.

Dayanak

Madde 3- (1) Bu yönerge 26.03.2019 tarihli İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Bilim Politikasına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- (1) Bu Yönergenin uygulanmasında;

- a) Açık bilim: Bilimin; yayınların, araştırma verilerinin, laboratuvar notlarının ve diğer araştırma süreçlerinin ücretsiz erişilebildiği, araştırmanın yeniden kullanımı, dağıtımı ve üretilmesine izin veren koşullarla, diğer araştırmacıların birlikte çalışabileceği ve katkıda bulunabileceği şekilde yapılmasını,
- b) Açık veri: Herhangi bir telif hakkı, patent ya da diğer kontrol mekanizmalarına tabi olmaksızın herkes tarafından ücretsiz ve özgürce kullanılabilen, tekrar kullanılabilen ve dağıtılabilen veriyi,
- c) Akademik çalışmalar: İYTE mensuplarının araştırmaları, aldıkları fonlar ve yaratıcı faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmalarını,
- d) Akademik arşivler: Kamu kaynaklarıyla desteklenen bilimsel araştırmalardan üretilen yayınları, verileri ve diğer fikri ürünleri (tezler, ders malzemeleri, çalışma raporları, vb.) toplayan, düzenleyen ve uzun dönemli olarak arşivleyen sistemleri,
- e) Araştırma: Bilginin ilerletilmesi hedefi ile her türlü yaratıcı ve sistematik çalışmayı,
- f) Araştırmacı: Çalışanlar ve doktora öğrencilerinin de dahil olduğu, istihdam düzeylerine bakılmaksızın, her seviyeden İYTE araştırma personelini,
- g) Depolama: Dijital materyallere gerektiği zaman, sürekli erişimi sağlamak için yapılması gereken eylemlerin tümünü,
- h) FAIR prensipleri: Araştırma verisi yönetiminde ve Avrupa Açık Bilim Bulutu ile ilgili girişimlerde yer alan bir kısaltmadır. Verinin Findable (bulunabilir), Accessible (erişilebilir), Interoperable (birlikte çalışabilir), Reusable (yeniden kullanılabilir) olması prensiplerine dayanmasını,
- i) Hassas veri: Başkaları tarafından öğrenildiği takdirde ilgili kişinin mağdur olabilmesine veya ayrımcılığa maruz kalabilmesine neden olabilecek nitelikte verileri,
- j) Uygun arşiv: FAIR Prensipleri, OpenAIRE uyumluluğu, CoreTrust Seal gibi kalite standartlarını karşılayan arşivi,
- k) Üst veri: Bir bilgi kaynağını tanımlayan veri kümesi. Başka bir ifadeyle, sayısal bilgilerin ve bilgi kaynaklarının bulunması, kimliklendirilmesi, kullanımı ve yönetimi ile ilgili yapılandırılmış, tanımlayıcı bilgiyi,
- l) Veri yönetim planı (Data Management Plan): Araştırmacıların araştırma veri kalitesi, veri paylaşımı ve veri güvenliği konusundaki sorumluluklarını nasıl karşılayacaklarını gösteren bir aracı,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Araştırma Verilerinin Yönetimine İlişkin Usul ve Esaslar

Kullanım hakları

Madde 5- (1) Aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça İYTE; kurum dışı araştırmacıların kurumda gerçekleştirdiği bir araştırma faaliyeti sırasında üretilen ve işlenen verileri yazarların patent ve diğer yasal hakları etkilenmeyecek şekilde bilimsel ve ekonomik olarak kullanma hakkına sahiptir.

(2) Araştırmanın üçüncü taraflarca finanse edildiği durumlarda, erişim hakları, depolama ve saklama ile ilgili taraflarla yapılan herhangi bir anlaşma bu yönergeye göre önceliklidir, ancak İYTE'ye ticari olmayan araştırma ve öğretim faaliyetleri için veri kullanım hakkı verilmesi sağlanmaya çalışılmalıdır.

Araştırma verilerinin yönetiminde temel esaslar

Madde 6- (1) Araştırma verileri doğru, eksiksiz ve güvenilir bir şekilde saklanmalıdır. Ayrıca veriler; bulunabilir, erişilebilir, birlikte çalışabilir ve mümkün olan her durumda yeniden kullanılabilir olmalıdır.

Madde 7- (1) İYTE araştırma verileri için minimum arşiv süresi, kalıcı bir tanımlayıcının atanmasından sonra 10(on) yıldır. Gerekli arşiv süresinin sona ermesinden sonra veya yasal ve etik nedenlerden dolayı verilerin silinmesi veya imha edilmesi durumunda tüm yasal ve etik perspektiflerin dikkate alınması gerekmektedir.

Madde 8- (1) İYTE, araştırmacıların bilimsel yayınlarda sunulan sonuçları doğrulamak için gerekli olan araştırma verilerini uluslararası standartlarda uygun bir arşive koymalarını zorunlu kılar.

Madde 9- (1) İYTE Araştırma Ekosistemi "mümkün olduğunca açık, gerektiği kadar kapalı" ilkesine uyar. Eğer veriler yasal, gizlilik veya ilgili diğer (örneğin hassas veri veya kişisel veriler) nedenlerle açık değilse sebepleri anlaşılır biçimde açıklanmalıdır. Verilerin bulunmasını sağlayan üst veriler her durumda sağlanır.

Madde 10- (1) İYTE araştırmacıları, dâhil oldukları her araştırma faaliyeti için uygun bir Veri Yönetim Planı sunar.

Madde 11- (1) İYTE araştırmacıları uygun lisansların belirlenmesi yoluyla proje sonrası kullanım haklarını tanımlar.

Madde 12- (1) Kişisel ve hassas veriler yasal hükümlere uygun olarak işlenmeli ve korunmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sorumluluklar, Haklar ve Yükümlülükler

İYTE Rektörlüğü'nün sorumlulukları

Madde 13- (1) İYTE Rektörlüğü'nün sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Veri Yönetiminin gerçekleştirilebilmesi için gerekli altyapı ve finansmanı sağlaması yanında, araştırmacıları ve diğer tüm personeli hedefleyen eğitim, öğretim ve bilinçlendirme faaliyetleri yoluyla bu geçişi desteklemek ve güçlendirmek.
- Üniversite içindeki paydaşların rol ve sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamak.
- Üniversitenin veri yönetim iş akış süreçlerinin hazırlanmasında görev alacak, araştırmacılara veri yönetim planlarının hazırlanması ve tüm veri yönetim süreçlerinde tavsiye verecek veri yöneticisi atamak.

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sorumlulukları

Madde 14- (1) Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Araştırma verilerinin yönetimine ilişkin yüksek kaliteli uygulamaların oluşturulmasını ve geliştirilmesini koordine etmek.
- Uluslararası standartlarda kurumsal akademik arşiv hizmeti sağlamak ve yönetmek.
- Disiplinli ve iyi veri yönetimi konusunda eğitimler vermek ve rehberler oluşturmak.
- Kaliteli veri yönetimi için fakültelerle ve tüm paydaşlarla işbirliği içinde çalışmak.
- Veri yönetimi planlaması için şablonlar hazırlamak ve araştırmacılara tavsiyeler sunmak.
- Fakülte özelinde oluşturulacak veri yönetim uygulamaları için rehberlik etmek.
- Veri Yönetimi konusunda üst yönetimi bilgilendirmek ve önerilerde bulunmak.

Veri Yöneticisinin sorumlulukları

Madde 15- (1) Veri yöneticisinin sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Veri yönetimi yönergesinin geliştirilmesini, gözden geçirilmesini ve uygulanmasını desteklemek.
- Farkındalık yaratmak ve araştırmacılara iyi veri yönetiminin katma değerini açıklamak.
- Araştırma projelerinde, verilerin toplanmasından yayınlanmasına kadar araştırma verilerinin yönetimi süreçlerinin planlanmasında araştırmacılara yardımcı olmak ve gerektiğinde diğer paydaşlarla (Hukuk müşavirliği, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı vb.) bağlantı kurmak.
- Hibe başvurularında Veri yönetimi planları yazma ve araştırma veri yönetimi maliyetleri için bütçeleme konusunda araştırmacılara yardımcı olmak.
- Araştırmacıların ihtiyaçlarına göre uyarlanmış eğitim etkinlikleri geliştirmek ve yürütmek.

Hukuk Müşavirliği'nin sorumlulukları

Madde 16- (1) Hukuk Müşavirliği'nin sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- a) Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, GDPR vb. hukuki konularda destek sağlamak.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın sorumlulukları

Madde 17- (1) Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- a) İyi veri yönetimini ve depolamayı kolaylaştırmak için mümkün olduğunca standart, sağlam, yüksek kaliteli bir altyapı sağlamak.
- b) Veri güvenliği yönergelerine göre verilere güvenli erişim yönetimleri sağlamak.

Lisansüstü eğitim enstitüsü 'nün sorumlulukları

Madde 18- (1) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- a) Lisansüstü öğrenciler ile ilgili düzenlemelerin hazırlanması ve yürütülmesini sağlamak.
- b) Lisansüstü öğrencilerin bu gereksinimleri karşılamaları için destek vermek.

Dekanların sorumlulukları

Madde 19- (1) Dekanların sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- a) Her fakülte bu yönerge kapsamında kendi iş akışlarını geliştirip uygulayabilir. Tutarsızlıklar veya güncellemeler olması durumunda, bu çerçeve yönerge geçerlidir.
- b) Tüm araştırma personelinin bu yönergeye uymasını sağlamak.

Bölüm ve anabilim dalı başkanlarının sorumlulukları

Madde 20- (1) Bölüm ve anabilim dalı başkanlarının sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- a) Bölüm içindeki tüm araştırma personelinin iyi veri yönetimi uygulamaları konusunda farkındalığının sağlanması için çalışmalar yapmak.
- b) Veri yönetimi uygulamalarının izlenmesi ve gözden geçirilmesi için etkili stratejiler geliştirmek.
- c) Araştırma gruplarını, iyi veri yönetimi için ilgili disipline özgü yönergelere uymaya (disipline özgü standartlar yoksa bunları geliştirmeye) teşvik etmek.
- d) Kendi bölümlerinde pratik veri yönetimi çözümleri geliştirmek için ilgili destek personeli ile birlikte çalışmak.
- e) Saklanması gereken verilerin belirlenmesi, bölüm araştırmacılarının verilerin paylaşılmaması yönünde gelen taleplerini ve saklama sürelerinde yapılacak değişiklikler ile imha kararları ile karşılaşılabilecek özel durumları değerlendirmek için komisyonlar oluşturularak bu konuları karara bağlamak.

Araştırmacıların sorumlulukları

Madde 21- (1) Araştırmacıların sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Veri Yönetim Yönergesinde yer alan ilke ve şartlara uygun olarak araştırma verilerini yönetmek.
- Kişisel ve hassas verilerin yönetiminde yasal düzenlemelere uymak.
- Veri Yönetim planı hazırlamak ve güncellemek.
- Veri Yönetimi eğitimlerine katılmak.
- Araştırma verilerinin, yazılım kodlarının ve araştırma bulgularını doğrulamak için gereken diğer materyallerin, araştırmanın bitiminden itibaren en az 10 yıl boyunca mevcut olacağını garanti eden bir veri arşivinde paylaşarak verilerin FAIR (Bulunabilir, Erişilebilir, Birlikte Çalışabilir ve Yeniden Kullanılabilir) olduğundan emin olmak. (Verilerin paylaşılmaması için geçerli sebepler olmadıkça)
- Veriler bir arşivde mevcut değilse, ilgili üst verinin İYTE Kurumsal Akademik Arşivinde yayınlanmasını sağlamak. Verilerin neden paylaşılamayacağını ya da erişimin neden kısıtlı olduğunu, verileri kimlerin ve hangi koşullar altında kullanabileceğini açıkça belirtmek.
- Veri Atıf İlkeleri uyarınca araştırma verilerine uygun şekilde atıfta bulunmak.
- Her araştırma projesinin; güncel tutulmasını, tüm proje üyeleri tarafından uyulması gereken bir veri yönetim planına sahip olmasını ve projenin yaşam döngüsü boyunca iyi veri yönetimi uygulamalarına bağlı kalmasını sağlamak baş araştırmacının sorumluluğundadır. Veri Yönetimi sürecindeki rol ve sorumluluklar veri yönetim planlarında yazılı olarak sunulmak şartıyla proje ekibindeki diğer araştırmacılara devredilebilir ya da paylaşılabilir.

Doktora tez danışmanlarının sorumlulukları

Madde 22- (1) Doktora danışmanlarının sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Doktora adaylarının, doktoralarının araştırma çıktılarını yönetmek için yazılı bir veri yönetim planı hazırlamasını desteklemek.
- Doktora adaylarının veri yönetimi konusunda ilgili eğitimlere katılmalarını sağlamak.
- Doktora tezleri için üretilen verilerin saklama koşulları (hangi veriler saklanmalı, ne kadar süreyle saklanmalı vb.) ile ilgili yazılı görüş bildirmek.
- Doktora adaylarının, tamamlanan doktora tezlerinin altında yatan tüm verileri ve kodları FAIR (Bulunabilir, Erişilebilir, Birlikte Çalışabilir ve Yeniden Kullanılabilir) hale getirmelerini, bu verilerin veri arşivinde paylaşarak, en az 10 yıl süreyle kullanılabilir olmasını sağlamak. (Verilerin paylaşılmaması için geçerli sebepler olmadıkça)
- Tez öğrencilerini akademik etik, atıf ve veri kullanımı konusunda bilinçlendirmek.

Doktora öğrencilerinin sorumlulukları

Madde 23- (1) Doktora öğrencilerinin sorumlulukları aşağıda belirtilmektedir:

- Doktora tez konusu ve danışmanının belirlenmesinden itibaren doktora yeterlilik sınavından başarılı oluncaya kadar geçen süre içerisinde araştırma çıktılarını yönetmek için yazılı bir

veri yönetim planı hazırlamak (1 Haziran 2022 ve sonrasında başlayan doktora adayları için).

- b) Veri yönetimi ile ilgili eğitimlere katılmak.
- c) Tamamlanmış doktora tezlerinin altında yatan tüm veri ve kodları, tezin tesliminden itibaren en az 10 yıl boyunca kullanılabilir olacağını garanti eden bir veri arşivinde paylaşarak FAIR (Bulunabilir, Erişilebilir, Birlikte Çalışabilir ve Yeniden Kullanılabilir) olmasını sağlamak. (Verilerin paylaşılmaması için geçerli sebepler olmadıkça)

Yüksek lisans tez danışmanlarının sorumlulukları

Madde 24- (1) Yüksek lisans tez danışmanlarının sorumlulukları

- a) Yüksek Lisans öğrencilerinin araştırma verilerinin yönetimi konusunda eğitimlerden haberdar olmalarını sağlamak ve katılımlarını teşvik etmek.
- b) Tez öğrencilerini akademik etik, atıf ve veri kullanımı konusunda bilinçlendirmek.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 25- (1) Bu yönerge İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Senatosu tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 26- (1) Bu yönerge İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektörü tarafından yürütülür. Yönerge, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2 (iki) yıl boyunca pilot olarak uygulanacaktır.